

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET HASAN ALTAN BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2018/2620)

Karar Tarihi: 9/1/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Hicabi DURSUN
Kadir ÖZKAYA
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Raportör : Aydın ŞİMŞEK
Başvurucu : Mehmet Hasan ALTAN
Vekili : Av. Ferat ÇAĞIL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; yargılama aşamasındaki bazı uygulamalar nedeniyle adil yargılama hakkının, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının uygulanmaması nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/1/2018 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurucunun tedbir talebi hakkında -talebe konu hususun başvurunun esasına ilişkin olması nedeniyle- karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.
5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.
7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanlarını Anayasa Mahkemesine sunmuştur.
8. Yapılan incelemede 2018/8851 numaralı başvurunun aynı kişi tarafından ve aynı konuyla bağlantılı olarak yapıldığı anlaşıldığından 2018/2620 sayılı başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

10. Başvurucu, 15 Temmuz 2016 gecesi yaşanan darbe teşebbüsü sonrasında bu teşebbüsün arkasındaki yapılanma olduğu belirtilen Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) medyadaki örgütlenmesine yönelik olarak yürütülen bir soruşturma kapsamında 10/9/2016 tarihinde gözaltına alınmış ve İstanbul 10. Sulh Ceza Hâkimliğinin 22/9/2016 tarihli kararıyla Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme ve silahlı terör örgütüne üye olma suçlarından tutuklanmıştır.

11. Başvurucu; tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, gazetecilik faaliyeti ve ifade özgürlüğü kapsamındaki eylemlerin tutuklamaya konu edilmesi nedeniyle de ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiği iddiasıyla 8/11/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Bireysel başvurunun incelendiği süre içinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca 12/4/2017 tarihinde düzenlenen iddianame ile başvurunun Türkiye Büyük Millet Meclisini (TBMM) ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme, anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme ve silahlı terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçlarını işlediğinden bahisle cezalandırılması istemiyle başvuru hakkında kamu davası açılmıştır.

13. İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi 3/5/2017 tarihinde iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2017/127 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

14. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu 11/1/2018 tarihinde başvuru tarafından yapılan bireysel başvuruyu karara bağlamıştır. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine karar vermiştir (*Mehmet Hasan Altan (2)* [GK], B. No: 2016/23672, 11/1/2018, §§ 158, 242).

15. Anayasa Mahkemesi, başvurunun tutuklamanın hukuki olmadığı iddiasına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi uyarınca tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirtinin bulunup bulunmadığını değerlendirmiş ve somut olayda suç işlendiğine dair *kuvvetli belirtinin* soruşturma mercilerince yeterince ortaya konulmadığı sonucuna varmıştır. Anayasa Mahkemesi başvurunun ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine karar verirken esas olarak tutuklamanın hukuki olmadığı sonucuna varırken yaptığı tespitlere dayanmıştır.

16. Anayasa Mahkemesi 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesi uyarınca, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile ifade ve basın özgürlüklerinin ihlalinin ortadan kaldırılması için kararın bir örneğinin başvurunun yargılandığı İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiş ve -karşıoylar dışında- gerekçeli karar aynı gün Anayasa Mahkemesinin internet sitesinde yayımlanarak erişime açılmış; karşıoyların yazılmasından sonra karar 19/1/2018 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Anayasa Mahkemesinin

kararın hüküm bölümünü göndermesi ve başvurucunun Anayasa Mahkemesinin bu kararına dayanarak tahliyesine karar verilmesini talep etmesi üzerine başvurucunun tutukluluk durumunu inceleyen İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi 11/1/2018 tarihinde, gerekçeli ihlal kararının kendilerine tebliğ edilmediği ve karardaki karşıoyların da yazılmamış olduğu gerekçesiyle başvurucunun tahliye talebinin reddine ve tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Başvurucunun anılan karara yönelik itirazı İstanbul 27. Ağır Ceza Mahkemesince 15/1/2018 tarihinde oyçokluğuyla reddedilmiştir. Kararda gerekçeli ihlal kararının Resmî Gazete'de -henüz- yayımlanmadığına dikkat çekilmiştir.

17. Başvurucu, Anayasa Mahkemesinin internet sitesinde yayımlanmış olan gerekçeli kararını da sunarak İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesinden yeniden tahliye talebinde bulunmuştur. Mahkeme 19/1/2018 tarihinde başvurucunun tahliye talebinin reddine oyçokluğuyla karar vermiştir. Başvurucu, anılan karara itiraz etmiş; İstanbul 27. Ağır Ceza Mahkemesince 23/1/2018 tarihinde itirazın kesin olarak reddine oyçokluğuyla karar verilmiştir.

18. Başvurucunun tahliye taleplerini ve tutukluluğa ilişkin itirazlarını kabul etmeyen derece mahkemeleri temel olarak Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurularda yargılamanın yapıldığı mahkemenin yerine geçerek delileri değerlendirip kanun yolunda gözetilmesi gereken hususları inceleyemeyeceği ve yerindelik denetimi yapamayacağı, yerel mahkemece delil durumu takdir edilerek tutukluluk kararı verilmişse Anayasa Mahkemesince delillerin yetersiz olması nedeniyle ihlal kararı verilemeyeceği, Anayasa Mahkemesinin yasal sınırların dışına çıkarak vermiş olduğu söz konusu kararın kesin ve bağlayıcı olduğundan söz edilemeyeceği gerekçelerine dayanmıştır. Anılan mahkeme kararlarında; ayrıca Anayasa Mahkemesi kararının otomatik olarak başvurucunun tahliyesi sonucunu doğuracağını kabul etmenin mahkemelerin bağımsızlığı, mahkemelere emir ve talimat verilemeyeceği, telkinde bulunulamayacağı yönündeki anayasal düzenlemelere aykırı olduğu ifade edilmiştir.

19. İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesinin tahliye talebinin reddine ilişkin kararları ile bu kararlara yönelik itirazların reddine dair İstanbul 27. Ağır Ceza Mahkemesi kararlarında yer alan karşıoy yazılarında ise Anayasa Mahkemesi kararlarının kesin ve bağlayıcı nitelikte olduğu dile getirildikten sonra başvurucunun tahliyesine karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

20. Başvurucu 30/1/2018 tarihinde (2018/2620 sayılı başvuru yönünden) bireysel başvuruda bulunmuştur.

21. İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi 12/2/2018 tarihinde, başvurucunun Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkemece *"üzerlerine atılı bulunan suçların vasıf ve mahiyeti, tutuklulukta geçirdikleri süre, haklarında hükmolunan cezanın nevi ve miktarı dikkate alınarak"* hükümlerle birlikte başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına oyçokluğuyla karar verilmiştir. Anılan kararda yer alan karşıoy yazısında da başvurucu hakkında Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı dolayısıyla başvurucunun tahliyesine karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

22. Başvurucu, hükümlerle birlikte verilen tutukluluğun devamı kararına itiraz etmiş; İstanbul 27. Ağır Ceza Mahkemesince 6/3/2018 tarihinde itirazın kesin olarak reddine oyçokluğuyla karar verilmiştir. Bu karardaki karşıoy yazısında da başvurucu hakkında hak ihlali kararı nedeniyle başvurucunun tahliyesine karar verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

23. Başvurucu 30/3/2018 tarihinde (2018/8851 sayılı başvuru yönünden) bireysel başvuruda bulunmuştur.

24. Başvurucu, mahkûmiyet hükmüne karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş; İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi 27/6/2018 tarihinde yaptığı tensip incelemesi sonucunda Anayasa Mahkemesi tarafından başvuru hakkında verilen hak ihlali kararının kesin nitelikte ve yasama, yürütme ve yargı organları ile idare makamları, gerçek ve tüzel kişiler yönünden bağlayıcı olduğunu, ayrıca bu ihlalin sonucunun ortadan kaldırılması gerektiğini belirterek başvurusunun tahliyesine karar vermiştir. Daire 2/10/2018 tarihinde başvurusunun istinaf isteminin esastan reddine ilişkin hüküm tesis etmiştir.

25. Başvurucu, anılan kararı temyiz etmiştir. Yargıtay 16. Ceza Dairesi 5/7/2019 tarihinde başvuru hakkında verilen mahkûmiyet hükmünü "...*müşnet suçlar ve/veya silahlı terör örgütüne üye olmak, örgüt adına suç işlemek ya da hiyerarşik yapısına dahil olmamakla birlikte FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne yardım etmek suçlarının işlendiğine dair yeterli ve inandırıcı delil niteliği taşımadığı da gözetilerek sanığın ... ispat edilemeyen müşnet suçlardan beraatine...*" karar verilmesi gerektiği yönündeki gerekçeyle bozmuştur. Daire kararında, bu sonuca ulaşılırken temel olarak Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından verilen ihlal kararlarında yer alan tespit ve değerlendirmelere atıf yapıldığı ve bu değerlendirmelerin hükme esas alındığı görülmektedir. Bu bağlamda kararda Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığına dikkat çekildikten sonra tutuklamanın hukuki olmadığına ilişkin ihlal kararlarının derece mahkemelerince ne şekilde dikkate alınması gerektiğine yönelik olarak da aşağıdaki ifadelere yer verilmiştir:

"...özellikle yargılama ve olağan yasa yolları süreci tamamlanmadan yapılan bireysel başvuru incelemelerinde, AYM'nin [Anayasa Mahkemesi] delil değerlendirmesinin hak ihlali bağlamında da olsa, asıl yargılama mercileri ile bir yetki çatışması sonucunu doğurduğu açıktır. Hak ihlalini netice veren meşru müdahale için ikame olunan delilin yeterli olup olmadığına ilişkin tespit, yargılama konusu suçun sübut ve/veya vasfının tayini yönünden de belirleyici olacağına kuşku yoktur. Ne var ki, yargılama süreci tamamlanmış ve kanun yolu incelemesinden de geçerek kesinleşmiş hükümler yönünden gerçekleştirilen bireysel başvuru sonucunda tespit edilen hak ihlallerinin, gerektiğinde yeniden yargılama sebebi olarak kabul edildiği (CMK 311) sistemde, yargılamanın devamı sırasında ihlal neticesini doğuracak tespitlerin yargılama mercilerince göz ardı edilmesi düşünülemez. Aslolanın haksız-ölçüsüz bir müdahaleye maruz bırakılan temel hakkın bir an önce teslimi olduğuna göre, sair çatışma ve tartışmaların bu değer önüne geçmesine 'hukuk düzeninin tekliği' ilkesi de müsaade etmez..."

26. İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi Yargıtay bozma ilamı sonrasında yargılamaya E.2019/252 sayılı dosya üzerinden devam etmiş ve 4/11/2019 tarihinde "*cezalandırılmasına yeter, kesin, inandırıcı ve şüpheden uzak delil elde edilemediğinden ve bu itibarla yüklenen suçun ... işlendiğinin sabit olmaması nedeniyle*" başvurusunun beraatine karar vermiştir. Karar, 12/11/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

27. Öte yandan başvuru -diğer iddialarının yanında- hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin hukuki olmadığı ve bu tedbir dolayısıyla ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasıyla 12/1/2017 tarihinde AİHM'e başvurmuştur. AİHM İkinci Dairesi 20/3/2018 tarihinde başvurusunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir (*Mehmet Hasan Altan/Türkiye*, B. No: 13237/17, 20/3/208, §§ 85-143; 129-165). Kararın ilgili kısımları şöyledir:

" ...

129. Mahkeme [AİHM], bu durumda, başvuranın Anayasa'nın 19. maddesinin 3. fıkrası ihlâl edilerek tutuklandığının ve tutukluluk haline devam edildiğinin Anayasa Mahkemesi tarafından tespit edildiğini gözlemlemektedir (bkz. Anayasa Mahkemesi kararının 150. paragrafı). Mahkeme, bu sonucun özünde ilgili tarafından maruz kalınan özgürlükten yoksun bırakmanın Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasını ihlâl ettiğini kabul edildiği anlamına geldiği kanaatindedir. Mahkeme, mevcut davanın kendine özgü koşullarında, Anayasa Mahkemesi'nin derin bir inceleme sonucunda varmış olduğu sonuçlara katılmaktadır.

...

135. ... Mahkeme, 26. Ağır Ceza Mahkemesi'nin Anayasa Mahkemesi'nin dosyada yer alan unsurları değerlendirmemesi gerektiğine dair gerekçesine katulamamaktadır. Nitekim aksi bir tutum, Anayasa Mahkemesi'nin ilgili aleyhinde sunulan delillerin içeriğini incelemeksizin, ilgilinin tutukluluğuna ve tutukluluk halinin devamına ilişkin kararın yasallığıyla ilgili şikâyeti inceleyebileceğini ileri sürmek anlamına gelecektir.

...

139. Mahkeme, bu dayanak üzerine, özellikle Hükümetin, Sözleşme'nin 5. maddesi bakımından Mahkeme önünde ileri sürmüş olduğu Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yolunun etkinliğiyle ilgili iddiaları dikkate alarak, yüksek anayasal yargı organı tarafından verilen 'nihai' ve 'bağlayıcı' bir kararın ardından İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvuranın serbest bırakılma talebinin reddine ilişkin olarak ileri sürülen gerekçelerin, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının gereklerine uygun olduğu şeklinde değerlendirilemeyeceğini tespit etmektedir. Bir mahkemenin, bireysel başvurulara ilişkin olarak nihai ve bağlayıcı kararlar verme yetkileriyle donatılmış bir anayasa mahkemesinin yetkilerini sorgulaması, hukuk devleti ve hukuki güvenlik temel ilkelerine aykırıdır. Mahkeme, Sözleşme'nin 5. maddesiyle sunulan korumanın ayrılmaz bir parçası olan bu ilkelerin, keyfiliğe karşı sunulan güvencelerin köşe taşları olduğunu hatırlatmaktadır (bkz. yukarıdaki 137. paragraf). Anayasa Mahkemesi'nin kararını, 'gereğini' yapması için Ağır Ceza Mahkemesi'ne tebliğ etmesine rağmen, Ağır Ceza Mahkemesi, başvuranın serbest bırakılmasını talep ederek, Anayasa Mahkemesi tarafından tespit edilen ihlâlin telafi edilmeyeceği şeklinde Yüksek Mahkeme'ye karşı gelmiştir. Mahkeme, daha önce yukarıdaki 129. paragrafta, Anayasa Mahkemesi'nin 11 Ocak 2018 tarihli kararında söz konusu kararın verildiği tarihe kadar incelenen tutukluluk süreci açısından varmış olduğu sonuçlara katıldığını beyan ettiğini hatırlatmaktadır. Mahkeme, dosyanın, Anayasa Mahkemesi'nin kararının ardından tutukluluğun dayanağının değiştiğini gösteren başka yeni bir gerekçe veya delil unsuru içermediğini tespit etmektedir. Bu bağlamda Mahkeme, Hükümetin, özellikle İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi'nin sözde sahip olduğu, ilgili hakkında ileri sürülen kuvvetli şüphelerin haklı gösterilmesi için sunulan delil unsurlarının, aslında Anayasa Mahkemesi tarafından incelenenlerden farklı olduğunu göstermediğini kaydetmektedir. Bu koşullarda Mahkeme, Anayasa Mahkemesi'nin, Anayasa'nın 19. maddesinin 3. fıkrasının ihlâl edildiği sonucuna varan, açık ve belirsizliğe yer vermeyen kararının ardından başvuranın tutukluluk halinin devamına karar verilmesinin, özgürlük ve güvenlik hakkının gerektirdiği şekilde 'hukuka uygun' olarak ve 'yasal yollara göre gerçekleştirildiği şeklinde değerlendirilemeyeceği kanaatindedir.

" ...

IV. İLGİLİ HUKUK

28. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk için bkz. *Şahin Alpay (2)* ([GK], 2018/3007, 15/3/2018, §§ 22-30) başvurusu hakkında verilen karar.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 9/1/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvurucu; yargılamayı yürüten mahkemenin savunmanın iddia ve delillerini araştırma yoluna gitmediğini, bir oturumda müdafilerin duruşma düzenini bozdukları gerekçesiyle dışarı çıkarıldığını, tahkikatın genişletilmesi talepleri dikkate alınmaksızın Cumhuriyet savcısından esas hakkındaki görüşünün sorulduğunu, tahliye taleplerinin reddi yönündeki kararlarda yer alan değerlendirmelerin kendisinin cezalandırılması yönündeki görüşü ortaya koyduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bakanlık görüşünde, başvurucunun bu bölümdeki iddialarına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir.

2. Değerlendirme

32. 6216 sayılı Kanun'un "*Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar*" kenar başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmıştır. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön koşullar başvurucunun kamu gücünün eylem veya işleminden ya da ihmalden dolayı *güncel bir hakkının ihlal edildiği* iddiasında bulunması, iddia edilen ihlalden kişinin *kişisel olarak ve doğrudan* etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun *mağdur* olduğunu iddia etmesidir (*Fetih Ahmet Özer*, B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

33. Bir başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilebilmesi için başvurucunun mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp iddia edilen ihlalden doğrudan etkilendiğini, bir başka ifadeyle mağduriyetini kanıtlaması gerekir. Bu itibarla mağdur olduğu zannı veya şüphesi mağdurluk statüsünün kabulü için yeterli değildir (*Ayşe Hülya Potur*, B. No: 2013/8479, 6/2/2014, § 24). Öte yandan bir şüpheli hakkında yürütülen ceza soruşturmasının kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararlar sonuçlanması veya açılmış olan davanın ertelenmesi, düşürülmesi ya da sanığın beraatine hükmedilmesi hâlinde -makul sürede yargılanma hakkına ilişkin iddialara hâle gelmemek şartıyla- bu kişilerin adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle mağdur olduklarının kabulü mümkün değildir. Ancak bu durum, soruşturma veya kovuşturmaların yukarıda belirtilen sonuçlarının adil yargılanma hakkı dışındaki haklara etkisinin incelenmesine engel teşkil etmez (*Mustafa Kamil Uzuner ve Mustafa Kadir Gül*, B. No: 2013/3371, 9/3/2016, § 52).

34. Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında açılan kamu davası beraat kararıyla sonuçlandığından başvurucunun adil yargılanma hakkı bağlamındaki iddiaları yönünden mağdur sıfatı bulunmamaktadır.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *kişi bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

36. Başvurucu; Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararının derece mahkemelerince uygulanmadığını, savunmanın aksini gösterir yeni hiçbir delilin dosyaya girmemesine rağmen tutukluluğun devam ettirildiğini, ayrıca tutukluluğun siyasi nedenlerle sürdürüldüğünü belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği ile adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. Bakanlık görüşünde; başvuru hakkındaki yargılamada ilk derece mahkemesince mahkûmiyet hükmü verildiği, dolayısıyla başvurunun bir suç isnadına bağlı olarak tutulma hâlinin sona erdiği, bu durumda mevcut başvurudaki şikâyetlerin adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvenceler doğrultusunda incelenmesi gerektiği, başvuru hakkındaki mahkûmiyet hükmüne ilişkin olarak henüz istinaf ve temyiz kanun yollarının tüketilmediği ifade edilmiştir. Bakanlık ayrıca Anayasa Mahkemesince verilen bir hak ihlali kararı sonrasında ihlalin ne şekilde giderileceğinin takdirinin derece mahkemelerine ait olduğu görüşündedir.

38. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında hakkında AİHM tarafından verilen ihlal kararı ile Anayasa Mahkemesinin *Şahin Alpay (2)* kararında yer alan tespit ve değerlendirmelere değinerek Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararına rağmen tahliye edilmemesinin bir hukuk devletinde kabul edilemez bir durum olduğunu iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

39. Anayasa'nın "*Kişi hürriyeti ve güvenliği*" kenar başlıklı 19. maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

...

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir."

40. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu itibarla başvurunun Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının uygulanmamasından dolayı temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında incelenmesi gerekir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

41. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

42. Genel ilkeler için bkz. *Şahin Alpay (2)* (§§ 39-70) başvurusu hakkında verilen karar.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

43. Anayasa Mahkemesi aynı nitelikteki *Şahin Alpay (2)* başvurusunda, tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmiş olmasına rağmen başvurunun tutukluluğunun derece mahkemelerince devam ettirilmesini anayasal ilkeler çerçevesinde incelemiştir. Anayasa Mahkemesi bu inceleme sonucunda;

- Tutuklama tedbiri nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğinin ileri sürüldüğü bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesinin somut olayda suç işlendiğine dair *kuvvetli belirtinin* bulunup bulunmadığını incelemesinin anayasal bir zorunluluk olduğunu,

- Bu incelemenin *kanun yolunda gözetilmesi gereken bir hususun incelenmesi* veya *yerindelik denetimi* olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığını,

- Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararının nihai ve bağlayıcı olduğunda kuşku bulunmadığını,

- Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu ihlal kararlarının başka bir merci tarafından Anayasa'ya veya kanuna uygunluk yönünden denetlenemeyeceğini, aksi yöndeki değerlendirmelerinin anayasal veya yasal bir dayanağının olmadığını,

- İhlal kararının hukuki sonuç doğurabilmesi için Resmî Gazete'de yayımlanması gerekli olmayıp ilgili merciye tebliğinin veya gönderilmesinin yeterli olduğunu,

- Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı verip bu ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına hükmettiği durumlarda ilgili mercilerin ihlal kararının niteliğini dikkate alarak ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde hareket etmek zorunda olduğunu, bu bağlamda derece mahkemelerinin görevinin Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkilerinin kapsamını değerlendirmek değil Anayasa Mahkemesince tespit edilen ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmaktan ibaret olduğunu ifade etmiştir (bkz. *Şahin Alpay (2)*, §§ 73-80). Anayasa Mahkemesince yapılan bu tespit ve değerlendirmelerin esas olarak Yargıtay ve AİHM tarafından da aynen paylaşıldığı görülmektedir (bkz. §§ 25, 27).

44. Anayasa Mahkemesi başvuru hakkındaki ihlal kararında Anayasa'nın 19. maddesinde tutuklamanın ön koşulu olarak düzenlenen suç işlendiğine dair *kuvvetli belirtinin* soruşturma makamlarınca yeterince ortaya konulmadığı tespitinde bulunmuştur.

45. Anayasa Mahkemesinin bu nitelikteki ihlal kararları sonrasında derece mahkemelerinin ön koşulunun bulunmadığı tespit edilen tutukluluğu sona erdirmeleri gerekir. Aksi takdirde ihlal ve sonuçları ortadan kaldırılmamış olur. Bununla birlikte daha önce tutuklama gerekçesi olarak gösterilmeyen, dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında değerlendirilmemiş olan yeni olgularla suç işlendiğine dair *kuvvetli belirtinin* ortaya konulabildiği oldukça istisnai durumlarda da ihlal kararının gereklerinin yerine getirildiği kabul edilebilir. Ancak derece mahkemelerinin bu husustaki takdir aralığı ilk tutuklamaya göre oldukça sınırlıdır. Böyle bir durumda *kuvvetli belirtinin* yeni olgularla ortaya konulup konulmadığı yönündeki nihai değerlendirme Anayasa Mahkemesine aittir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Şahin Alpay (2)*, § 82).

46. Somut olayda Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı sonrasında derece mahkemelerince başvuru tutukluluk durumu sonlandırılmamış, yukarıda belirtilen istisnai hâlin varlığı da ortaya konulmamıştır. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararına rağmen ilk derece mahkemesindeki yargılama aşamasında tutukluluğun sürdürüldüğü, mahkûmiyet hükmüyle de birlikte tutukluluk hâlinin devamına karar verildiği, istinaf incelemesinin sonuçlandırıldığı aşamada başvuru tutukluluğunun tahliye edildiği görülmektedir.

47. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin başvuru hakkındaki kararda tespit ettiği ihlalin ve sonuçlarının derece mahkemelerince ortadan kaldırılmadığı anlaşılmaktadır.

48. Bu itibarla suç işlendiğine dair *kuvvetli belirtinin* bulunmaması nedeniyle verilen ihlal kararına rağmen başvuru tutukluluğunun sonlandırılmamış olması Anayasa'nın 19. maddesinde yer alan güvencelere aykırıdır.

49. Sonuç olarak -mahkemeye erişim hakkının sağladığı güvencelerle de bağdaşmayacak şekilde- Anayasa Mahkemesinin tutukluluğa ilişkin ihlal kararının uygulanmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Serdar ÖZGÜLDÜR bu görüşe katılmamıştır.

50. Öte yandan başvuru özünün suç işlendiğine dair *kuvvetli belirtinin* bulunmaması nedeniyle verilen ihlal kararına rağmen tutukluluğun sonlandırılmamasına ilişkin olduğu dikkate alınarak başvuru tutukluluğunun -tutukluluğun devam ettirilmesi suretiyle- diğer bazı temel hak ve özgürlüklerinin de ihlal edildiği iddiaları ayrıca incelenmemiştir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

51. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı ve (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvuru hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) *Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."*

52. Başvurucu, alıkonulduğu her gün için günlük 10.000 euro manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

53. Başvurucu, bireysel başvuruda bulunduktan sonra İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesince 12/2/2018 tarihinde başvurucunun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükümlerle birlikte tutukluluk hâlinin devamına hükmedilmiş; İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi 27/6/2018 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar vermiştir. Dolayısıyla başvurucunun tutukluluk hâli sona ermiştir. Bu durumda tazminat dışında ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gereken bir hususun bulunmadığı anlaşılmaktadır.

54. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

55. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 589,40 harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.589,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

A. 1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *kişi bakımından yetkisizlik* nedeniyle **KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,**

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,**

B. Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının **İHLAL EDİLDİĞİNE** Serdar ÖZGÜLDÜR'ün karşıoyu ve **OYÇOKLUĞUYLA,**

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat **ÖDENMESİNE,** tazminata ilişkin diğer taleplerin **REDDİNE,**

D. 589,40 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan 3.589,40 TL yargılama giderinin **BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,**

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal **FAİZ UYGULANMASINA,**

Başvuru Numarası : 2018/2620

Karar Tarihi : 9/1/2020

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/252) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/1/2020 tarihinde karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucu hakkındaki ihlâl kararının (AYM Genel Kurul, B.Başvuru No: 2016/23672, 11.1.2018) ilk derece mahkemesine ulaşmasından sonra bu merci tarafından 19.1.2018 tarihinde tahliye talebinin reddedildiği, bu karara karşı yapılan itirazın da 23.1.2018 tarihinde reddedildiği ve bu kararlara karşı 30.1.2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunulduğu görülmekteyse de; ilk derece Mahkemesinin (İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi) 12.2.2018 tarihinde verdiği mahkumiyet ve tutukluluk halinin devamı kararına karşı yapılan istinaf başvurusu sonunda, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesince 27.6.2018 tarihinde tensiple birlikte, Anayasa Mahkemesi'nin verdiği hak ihlâlî kararının yargı merci'inide bağlayacağı ve kesin olduğu gerekçesiyle başvurunun tahliyesine karar verildiği ve bu karar sonrasında başvurunun tahliye edildiği anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle istinaf yargı mercii devam edegelen özgürlük ve güvenlik hakkı ihlâlîne son vermiş, bu konudaki ihtilafı nihayete erdirmiştir. Dolayısıyla, AYM Genel Kurulu'nca karara bağlanan Şahin Alpay (2) başvurusundaki gibi, karar tarihinde devam eden bir ihlâl hâli sözkonusu değildir (B.No:2018/3007, K.Tarihi: 15.3.2018).

Açıklanan nedenlerle; Anayasa Mahkemesinin başvuru hakkındaki ihlâl kararı sonrasında bir derece mahkemesinde (İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi) verilen tahliye kararı üzerine başvurunun tutukluluk durumu sonlandırılmak suretiyle, ihlâlî ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığı anlaşılmakla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlâl edilmediği, ihlâl kararının geç uygulanmasının ise başvuru yönünden ayrı bir tazminat davasına konu edinilebileceği kanaatinde olduğumdan; çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR